

STŘET AFRICKÉ A ZÁPADNÍ (EUROAMERICKÉ) KULTURY - KOLONIZACE

Úvod

Do tohoto tématu zasahuje velmi mnoho problémů, neboť střety mezi africkou a západní kulturou jsou velmi různorodé. Pravděpodobně ale největší a nejvýznamnější střet se týkal kolonizace Afriky evropskými mocnostmi, neboť ta do základů změnila africkou kulturu, život Afričanů, jejich politickou a hospodářskou situaci.

První střety

První střety mezi západní a africkou kulturou probíhaly snad již ve starověku.

Sever Afriky byl již dlouho před začátkem našeho letopočtu pod vlivem antické kultury, to je kultury starověkého Řecka a Říma. Zde ještě asi nemůžeme otevřeně mluvit o střetu kultur.

K těm objektivně docházelo až po období renezanace, kdy se objevitelskými výpravami evropských mořeplavců otevíraly evropským mocnostem možnosti obchodu, ovládnání a vykořisťování Afriky. Jako první začali budovat obchodní stanice v Africe Portugalci, po nich začali do Afriky proudit (především na jih kontinentu) i Nizozemci.

Otroctví

Od 16. do poloviny 19. století byl běžnou praxí a velice výnosným odvětvím obchod s otroky. Evropské kolonie byly závislé na práci otroků. Až v polovině 18. století byla morálnost takového počínání zpochybnována. Probíhalo zotročování afrického černého obyvatelstva a jeho deportace na území, která byla ovládnána evropskými mocnostmi.

Tyto násilné migrace směřovaly především do Jižní Ameriky, Karibiku, Severní Ameriky i do Asie. Na obchodu s otroky se podílelo kromě Británie, Francie a Španělska a Portugalska také Dánsko, Švédsko, Německo (tehdy Prusko), Nizozemí a italský Janov. Celkový počet otroků se odhaduje na 25-30, někdy až na 45 milionů. Přičemž samotnou cestu z Afriky přežilo zhruba pouze 15 milionů. Kromě přímých demografických vlivů v postižených oblastech Afriky, se měnila i struktura a kultura míst, kam obchod s otroky směřoval.

Boj o Afriku

Skutečný boj o Afriku začal poměrně pozdě: v poslední čtvrtině 19. století. Na přelomu století však již byla většina kontinentu kolonizovaná. O africké kolonie usilovali Britové, Francouzi, ještě později Italové, Němci, Belgičané. Nějaké kolonie měli i Španělé a Portugalci, přestože jejich význam byl již malý.

Berlínská konference

V letech 1884 – 1885 se zástupci 15 evropských národů sešli v Berlíně, aby urovnali vzájemné nároky na Afriku. Byly zde projednány širší zásady soupeření o Afriku. Pobřežní oblasti okupovaná evropskými mocnostmi byla definována jako sféry vlivu. Aby bylo možné na ně vznést nárok, musela země prokázat, že už na zmíněném území existuje stav skutečné a účinné okupace, že je schopna zaručit ochranu existujících práv a svobodu obchodu. Doktrína účinné okupace znamenala, že proces kolonizace probíhal násilně. Soupeřící mocnosti si rozkrájeli Afriku jako koláč. Nezávislémi státy zůstaly jen Libérie (stát osvobozených otroků z Ameriky) a Etiopie, která odolala italské invazi.

Evropské praktiky (daně, práce)

Bezohledným uplatňováním evropských postupů (zákazem místních měn, zavedením daní atd.) bylo zaseto sémě konfrontace a ozbrojeného odporu.

Evropané s sebou přinesli změnu způsobu života a práce. Aby Afričané mohli zaplatit nové daně, museli začít pracovat za mzdu. Imperialistické podnikání vytvořilo poptávku po nekvalifikované práci: železnice, plantáže, těžba. Nuceným zapojováním Afričanů do tohoto druhu práce je Evropané zbavovali jejich kultury a nezávislosti.

Jazyky

Evropské státy absolutně nerespektovaly místní hranice států, kulturu, náboženství. Pod jejich vlivem se do Afriky dostaly jazyky, zde dodnes využívané jako úřední řeči (angličtina -

Nigérie, Gambie, Ghana, Uganda, Tanzánie, JAR, Zambie, Zimbabwe,...; francouzština - S a Z Afriky – Mali, Niger, Benin, Gabon, Guinea, Kongo, Senegal; Afrikánština – JAR, jazyk, pro něj byla základem angličtina a holandština). Místní obyvatelstvo bylo obraceno z původních tradičních náboženství na křesťanství.

Hranice

Hranice kolonií a později samostatných států neodpovídaly národnostnímu, či kmenovému uspořádání, ale dosahu vlivu evropské mocnosti.

Politický život, apartheid

Zavedli v Africe nové formy vlády, ale politického života se mohlo účastnit jen málo Afričanů. Bílí, evropští přistěhovalci se v kolonizovaném území stali vládnoucí třídou a měli velkou moc a vysoce postavené funkce, přestože jich byla nepatrná menšina. Dodnes jsou vidět následky těchto problémů například v Zimbabwe. Bílí utiskovaly černé a vznikaly různé rasistické zákony a vlády (apartheid – Nelson Mandela, JAR).

Dekolonizace, vliv koloniálního uspořádání

Proces osamostatňování afrických států od svých kolonizátorů se nazývá dekolonizace. První krok k dekolonizaci byl učiněn po druhé světové válce, kdy Velká Británie dostala od USA velký poválečný úvěr s tím, že opustí myšlenku obchodních vazeb uvnitř své koloniální říše a začne s procesem dekolonizace. Její hlavní vlna proběhla od 2. poloviny 50. let a v 60. letech. Rok Afriky = 1960 – 15 států získalo samostatnost.

Při dekolonizaci vznikaly samostatné státy na základě bývalého koloniálního uspořádání, při čemž se objevily obrovské problémy s etnickým podtextem. Některé kmeny byly rozděleny hranicemi a některé naopak byly občané státu společně s jinými kmeny a národy. Občanská válka byla v mnohých afr. zemích běžným jevem. Nejhorší situace byla v Nigérii a v dnešní DRK. Později se objevil problém separatismu (Šaba, Katanga, Sudán) nespokojených skupin obyvatelstva.

Vliv na současné hospodářství

Dnes hospodářství částečně pokračuje v koloniální tradici. Je zaměřené na produkci nerostných surovin a zemědělských výrobků. Mnohé státy jsou velmi chudé a zadlužené, čehož často využívají vyspělé západní státy, které si nechtějí čerpat vlastní přírodní bohatství a chudé státy své bohatství v zájmu přežití rády prodají. V zemědělství je časté plantážnictví: produkce zemědělských produktů zaměřené na vývoz. Velké množství takovýchto plantáží způsobuje, že země je nesoběstačná ve výrobě potravin, když většina produkce je určena na vývoz. Přitom často se takové plantáže nacházejí na nejkvalitnějších půdách, a pro místní produkci zbývá málo kvalitní půda.

Použitá literatura:

- Votrubec, C. : Afrika – zeměpisný přehled kontinentu. SPN, Praha. 593 s.
- Kolektiv autorů (1997): Školní atlas dnešního světa. Terra, Praha. 175 s.
- Haywood, J. a kol. (1998): Historie světa. Columbus, Praha.
- Kolektiv autorů (2001): Dějiny světa. Ottovo nakladatelství, Praha. 326 s.
- internet